

Til Folketingets Retsudvalget

Kopi til:

- Naalakkersuisut
- Folketingets Ombudsmand
- Institut for Menneskerettigheder

28. marts 2024

Vedr. manglende retssikkerhed på anbringelsesområdet i Grønland.

SILA360 er en forening, der monitorerer retssikkerheden i Grønland og Danmark og specifikt i anbringelsessager, idet det er den mest indgribende foranstaltning, der kan iværksættes overfor en familie.

På baggrund af vores mangeårige arbejde med området har vi konstateret at de grønlandske borgere lider under manglende retssikkerhed, hvorfor SILA 360 retter henvendelse til Retsudvalget herom. Det skyldes bl.a. at der i praksis er etableret en illusorisk domstolsadgang for borgerne i Grønland og som i praksis dermed også afskærer borgerne fra fx at indklage en sag for Menneskerettighedsdomstolen (EMD).

Grunden til vores ønske om at Folketingets Retsudvalg forholder sig til problemstillingerne i Grønland skyldes det delte ansvar mellem Grønland/ Danmark mht. de retssikkerhedsmæssige spørgsmål, hvor den nuværende konstellation tilsyneladende medfører en stor usikkerhed for den egentlige ansvarsfordeling og – placering. Danmark har som 'Medlemsstaten' det overordnede ansvar for de menneskeretlige forpligtigelser i Grønland, hvorfor Danmark er ansvarlig for bl.a. at sikre borgerne i Grønland en 'adgangen til effektive retsmidler', som er forudsat i EMRK. Med den illusoriske domstolsadgang som borgerne pt. er stillet i udsigt, er det yderst tvivlsomt, hvorvidt denne forudsætning kan anses som opfyldt.

Derudover kan Danmark stilles til ansvar for de grønlandske myndigheders evt. krænkelse af borgernes menneskerettigheder, såfremt anbringelsesprocesserne eller forvaltningen af anbringelsessagerne ikke er i overensstemmelse med den gældende internationale ret og -praksis.

Idet de grønlandske politikere, Råd og Nævn, organisationer m.fl. forholder sig tavse, er det forhåbningen at Retsudvalget kan være medvirkende til sikre de grønlandske borgere den fornødne retssikkerhed. Til orientering der allerede rettet henvendelse herom til FN.

Baggrunden for vores bekymringer fremgår forklaret af nedenstående, hvor SILA 360 afslutningsvist har tilladt sig at stille nogle spørgsmål, hvor vi ser frem til at modtage svar.

Såfremt der er behov for uddybende bemærkninger, står jeg gerne til rådighed.

Med venlig hilsen

Tina Naamansen
Formand for SILA360/ Cand. Jur.
Tlf. 6016400

Baggrunden for henvendelsen.

Anbringelsesprocessen i Grønland.

Systemopbygningen ifm. anbringelser af børn i Grønland ligner det danske system, men der er væsentligt forskelle, hvad angår retssikkerheden.

Når et barn anbringes i Grønland, træffer de grønlandske kommuner (ofte) afgørelse herom, hvilket er en afgørelse, der kan indklages for det Sociale Ankenævn (DSA) – pedanten til Ankestyrelsen. Der bliver i de nævnte instanser truffet afgørelse på et skriftligt grundlag, hvilket betyder, at de pågældende familier og børn ikke kommer til orde eller kan tale deres sag under sagens behandling. Familierne, herunder børn, skal derfor på egen hånd sikre sig aktindsigt, evt. forsøge at udrede fejl og mangler i sagens oplysning, hvis der ikke foreligger et samtykke ifm. anbringelsen dvs. en frivillig anbringelse.

Afgørelser truffet af DSA *kan*, hvis kommunens afgørelse om en anbringelse stadfæstes, indbringes for domstolene jf. Børnestøtteloven i Grønland. Dette er dog en illusorisk mulighed, idet familierne må søge fri proces via Rigsombudsmanden eller selv betale for en domstolsprøvelse og uden adgang til gratis advokatbistand.

Rigsombudsmanden vurderer sagen ud fra de samme kriterier som Civilstyrelsen anvender i Danmark (sager, der ikke omhandler tvangsanbringelser og -adoptioner). Til sammenligning har borgere i Danmark i sager om tvangsmæssige anbringelser og adoptioner ret til gratis advokatbistand ved behandlingen af sagerne ved Børneungeudvalg, Ankestyrelsen og domstolene (i byretten som udgangspunkt).

I Grønland har der udelukkende været én ansøgning om fri proces til en domstolsprøvelse af en tvangsmæssig anbringelse ved Rigsombudsmanden i de sidste fem år. Der blev meddelt afslag. På baggrund af vores indgående kendskab til området er det vores erfaring at borgere i Grønland som udgangspunkt selv skal sikre sig kendskab til klageadgangen, lovgivningen, praksis, rettigheder/ pligter m.fl.

De manglende klager og ansøgninger om en fri proces til en domstolsprøvelse ved Rigsombudsmanden, skal ikke ses som et udtryk for at de respektive familier, eller de anbragte børns accept af anbringelsen, vilkårene under anbringelsen eller lign., men skal ses som et udtryk for, at adgangen er forbundet med svære strukturelle barrierer (og skal udføres uden advokatbistand).

At manglende klager over afgørelser m.m. skulle afspejle de respektive familiers og de anbragte børns accept af en frivillig anbringelse og vilkår under anbringelsen, vil ikke være i overensstemmelse med Inatsisartuts Ombudsmands gentagne bekymringer om de grønlandske kommuners forvaltning af børneungeområdet/ sagsbehandlingen, med MIOs rapporter eller ytringer til medierne herom (Børnetalsmanden i Grønland), eller de mange anbringelsessager, som foreningen MAPI hjælper de grønlandske familier med. De grønlandske familier kæmper hårdt for at opnå støtteforanstaltninger, hvor det må stå klart for enhver, at de mindre byer/ bygder åbenlyst ikke rummer alle nødvendige tilbud, hvorfor støtteforanstaltninger ikke kan tilbydes i alle afkroge af Grønland. En anbringelse kan derfor være den eneste foranstaltning som familien stilles i udsigt.

Den illusoriske domstolsadgang, har som tidligere nævnt, ydermere den konsekvens, at de grønlandske borgere i praksis aldrig kan opfylde kravene for at indklage en sag ved de internationale klageorganer,

herunder ved EMD. Kravet om, at de nationale ankeinstanser skal være udtømte, er et krav som borgere i Grønland selvsagt ikke kan opfylde pga. den illusoriske domstolsadgang, selvom EMRK forudsætter borgeres "adgang til effektive retsmidler". Dette er sikret for borgerne i Danmark.

Benificerede advokater kan tilbyde juridisk rådgivning efter ansøgning herom (1 time), for sager, der ikke skal føres for domstolene.

Der skal ikke herske nogen tvivl om, at der i den grønlandske lovgivning er hentet stor inspiration i både den danske lovgivning og anbringelsespraksis. I Danmark er der endog en meget stor forskel på en frivillig- og en tvangsmæssig anbringelse, hvor en tvangsmæssig anbringelse bl.a. medfører adgang til gratis advokatbistand. I Grønland sondres der ligeledes imellem frivillige- og tvangsmæssige anbringelser, men i praksis er der ingen retssikkerhedsmæssig forskel og kan/ vil strande ved den illusoriske domstolsadgang.

Debatten i Inatsisartut okt. 2023.

Emnet vedr. bl.a. den manglende gratis advokatbistand og den illusoriske domstolsprøvelse, har været til genstand for debat i Inatsisartut den 19. oktober 2023 under pkt. 77. Debatoplægget samt ministerens svarnotat er vedlagt og den øvrige debat kan høres på instatisartut.gl med simultantolkning.

Ministeren har i svarnotatet henvist til, at det er for ressourcekrævende og henviser til, at;

- 1) Familierne modtager en skriftlig afgørelse med en klagevejledning,
- 2) At familierne kan henvende sig til IKIU – den grønlandske retshjælp, som forudsætter dokumentation for en begrænset indtægt ellers må de selv betale for advokatbistand,
- 3) At der vil blive iværksat en børnebisidderordning,

Det er muligheder som borgere i Danmark har adgang til, men hvor borgere i Danmark altså også er sikret en adgang til gratis advokatbistand (også børn fra det fyldte 10 år).

Det er vores holdning, at de, af ministeren fremhævede eksempler, ikke er egnede til at erstatte den nødvendige advokatbistand, idet sager af denne karakter er mere komplicerede end som så. Det er omvendt ikke muligt at forestille sig, at retten til gratis advokatbistand og adgangen til en domstolsprøvelse i Danmark anses som en ligegyldighed, der kan fjernes med et pennestrøg. Der ville opstå et ramaskrig, men er ikke desto mindre de vilkår som den grønlandske befolkning indtil videre lever under, hvor borgere, herunder børn, henvises til instanser, der kan yde en generel og overordnet vejledning/ rådgivning.

Ledelsen i Departementet for familie har endvidere oplyst, at DSA ikke har kompetencerne til at vurdere, hvorvidt der er sket krænkelser af menneskerettighederne, hvorfor klager over krænkelser af menneskerettigheder og krav om erstatning herfor end ikke kan påklages administrativt. Det forudsættes ligeledes af EMRK.

Ansaret er alene placeret hos borgerne til trods for at de ikke er sikret den fornødne retssikkerhed.

En uklar ansvarsfordeling og en bekymrende tavshed.

Det er muligt at den nuværende konstellation med et delt ansvar mellem Grønland/ Danmark skaber forvirring, idet kommunerne og DSA er underlagt Grønlands ansvar, mens Rigsombudsmandsinstitutionen og domstolene, er underlagt Danmarks ansvar.

Det medgives at det tager tid at udvikle et postkolonialt samfund, men adgangen til at gøre helt basale rettigheder gældende anses netop som et af de bærende elementer i et demokratisk retssamfund.

Efter at have monitoreret holdningen hertil i det grønlandske samfund igennem 1 år og mere end et ½ år efter at emnet har været til debat i Grønland, kan det konstateres, at har ingen følt sig forpligtede til at forfølge udfordringerne. Betydningen af de alvorlige retssikkerhedsmæssige mangler i de tvangsmæssige anbringelser og børnenes vilkår under anbringelserne synes undervurderet.

De grønlandske aktører, herunder de grønlandske politikere, organisationer m.fl., har ikke forholdt sig til spørgsmålene, hvor den herskende politiske tanke kan have vundet indpas. Det er ikke et ukendt fænomen at en 'modstand' eller 'uenighed' kan medføre eksklusion eller repressalier, hvor vores bekymringer for borgernes retssikkerhed dog overskygger frygten for yderligere eksklusion og repressalier. FN har rejst problemstillingen som et fokuspunkt, idet sådant kan være indskrænkende for borgeres mulighed for at italesætte u hensigtsmæssige og urimelige vilkår.

At menneskerettigheder i Grønland pt. anses som et spørgsmål om ressourcer og som en politisk holdning, giver en indikation af, at mange kan være usikre på, hvad en demokratisk retsstat bygger på og har af betydning for et samfund, hvorfor sagen er presserende.

Der er gjort tiltag - ingen effekt på de retssikkerhedsmæssige udfordringer.

Der er gjort mange tiltag i Grønland igennem årene, herunder;

- etableringen af den grønlandske/danske samarbejdsaftale på socialområdet,
- at tildele midler til Institut for Menneskerettigheder mhp. en oplysningskampagne om de helt basale menneskerettigheder,
- der er fremsat et lovforslag til Inatsisartut om en ændring af retsplejeloven af hensyn til Spiralsagen og Juridisk faderløse m.fl., men berører ikke anbringelsesområdet,
- "tidlig indsats", har vundet indpas i Grønland, hvor ministeren har fremsat et forslag herom til Inatsisartut og beklager sig over antallet af anbringelser. Det begrundes med tendensen til, at familierne ikke tager imod de tilbudte støtteforanstaltninger. Der findes igen data eller analyser herom i Grønland.

Selvom der er iværksat tiltag, er det nødvendigvis ikke ensbetydende med at det har nogen effekt på de retssikkerhedsmæssige udfordringer i sager om tvangsmæssige anbringelser eller for børnenes vilkår under anbringelserne. Det bør have indring i enhver debat om emnet.

Fællesnævneren for Spiralsagen, de Juridisk Faderløse og de illegalt adopterede, som pt. er højaktuelle sager i Grønland/ Danmark, er, at det er de grønlandske børn/ unge, der rammes særligt hårdt og som af naturlige grunde ikke har haft mulighed for at tale deres sag tidligere. Set i et nutidigt perspektiv er det børnefamilier, og især de anbragte børn, der rammes særligt hårdt af den nuværende struktur. Spørgsmålet omhandler ikke, hvorvidt en evt. anbringelse er berettiget eller er uberettiget, men hvorvidt praksis mht. anbringelsesprocesserne, herunder retsgarantierne, vilkår m.m. er rimelige, hvilket d.d. ikke påses af nogen instanser.

Status i dag.

Der synes at være en uhensigtsmæssig høj risikovillighed, hvad angår de grønlandske borgeres retssikkerhed, hvor en evt. 'hensyntagen til det grønlandske samfunds særpræg' hører en svunden tid til ifm. de nævnte udfordringer på anbringelsesområdet. Det grønlandske anbringelsessystem har udviklet sig til en tilsvarende kopi af det danske anbringelsessystem, men uden at de retssikkerheden er fulgt med.

DSA assisteres ofte af Ankestyrelsen i Danmark, der er etableret en grønlandsk/ dansk samarbejdsaftale på socialområdet og hvor det danske domstolssystem, i teorien, anvendes som ankeinstanser. Rigsombudsmandsinstitutionen kan have en indflydelse på det lave antal af ansøgninger om fri proces, hvis der har udviklet sig en praksis om at meddele afslag ift. vurderingen af, hvorvidt borgerne opfylder kriterierne herfor. Det er uanset en strukturel barriere.

Dertil præger større danske velgørende organisationer stadig samfundet, hvor de velgørende organisationer kan have svært ved at se og italesætte de udfordringer og barrierer, set fra et grønlandsk borgerperspektiv - evt. med den fejlagtige holdning til, at niveauet af retssikkerheden i Grønland er højere (som i Danmark). Selvom der iværksættes gode tiltag, er der en vedvarende risiko for, at der iværksættes lappeløsninger, som dækker for de alvorlige strukturelle barrierer, der bør være i fokus og bør løses.

Anbringelsesområdet i Grønland er altså under stærk indflydelse af en dansk praksis, hvorfor der er opstået en uhensigtsmæssig ubalance mht. retssikkerheden, hvor en evt. tidlig praksis har udviklet sig. Derfor er det pt. ikke hensigtsmæssigt evt. at henvise til en "hensyntagen til det grønlandske samfunds særpræg".

SILA 360 har en forhåbning om en tilsidesættelse af præmissen om at Danmark kun kan eller vil intervenere i grønlandske forhold, hvis der er et ønske herom fra Grønland. Det skyldes alene at Naalakkersuisut pt. ikke agter at håndtere de retssikkerhedsmæssige udfordringer, der kan henføres under det grønlandske ansvar. Derfor er det også forhåbningen at Regeringen vil tage ansvar og håndtere den del af de retssikkerhedsmæssige udfordringer, der kan henføres under det danske ansvar med henblik på at sikre grønlandske borgers retssikkerhed.

Spørgsmål til Retsudvalget.

- 1) Hvordan agter Retsudvalget at håndtere ovenstående oplysninger mht. de massive retssikkerhedsmæssige udfordringer på anbringelsesområdet i Grønland?
- 2) Er Retsudvalget enig med den grønlandske minister i, at de grønlandske borgers adgang til retssikkerhed, kan begrænses af og begrundes med manglende ressourcer? Anser Retsudvalget 'manglende ressourcer' som en gyldig ansvarsfraskrivelsesgrund, når der er et delt ansvar eller er der et behov for intervention fra dansk side, hvad angår de områder som Danmark har ansvaret for – fx Rigsombudsmandsinstitutionen og domstolene?
- 3) Mener Retsudvalget at borgerne i Grønland har 'adgang til effektive retsmidler'? – en adgang, der er forudsat sikret for borgerne af Medlemsstaterne iht. ex EMRK?

- 4) Vil Danmark sikre at borgerne i Grønland opnår en 'adgang til effektive retsmidler' og forsøge at etablere samarbejde med relevante ministre i Grønland, eller vil Danmark, hvis et evt. forsøg på et samarbejde med de grønlandske myndigheder mislykkes, sikre de grønlandske borgere retssikkerheden ift. den del af retssystemet /anbringelsessystemet, der kan henføres under det danske ansvar? Hvilke løsningsmuligheder kan tænkes iværksat og fordrer det til midlertidige overgangsløsninger?
- 5) Finder Retsudvalget det formålstjenstligt at sikre at dansk praksis ikke ukritisk anvendes i Grønland? Kan det på nuværende tidspunkt sikres, når dansk praksis reelt har vundet indpas i Grønland? Skal der, i denne sammenhæng, tages særlige hensyn til at grønlandere pr. definition har status som et oprindeligt folkeslag?
- 6) Mener Retsudvalget, at der bør etableres en mekanisme, qua statens ansvar for bl.a. de menneskeretlige aspekter i Grønland, der påpeger, hvorvidt borgere kan befinde sig i et retstomt område, der ikke er foreneligt med forståelsen af en demokratisk retsstat? Institut for Menneskerettigheder (IMF) oplyser pt. overordnet om menneskerettigheder i Grønland i samarbejde med IPS (Rådet for Menneskerettigheder i Grønland). Ovennævnte problemstillinger nyder ikke fremme i IPS og IMF blander sig ikke i IPS's virke eller prioriteringer, hvorfor det ikke kan anses som en brugbar mekanisme. De grønlandske politikere, organisationer m.fl. kan blive en barriere ift. at fremme spørgsmål om borgernes helt basale retssikkerhed, hvor en manglende prioritering kan skyldes en hensyntagen til den herskende politiske tanke – i dette tilfælde kan der henvises til ministerens svarnotat.